

บทนำ

การค้าระหว่างประเทศถือเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย หนึ่งในยุทธศาสตร์ทางการค้าที่รัฐบาลได้มีการดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา คือ การเจรจาความตกลงเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศคู่ค้าต่างๆ ในปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีความตกลงที่มีผลบังคับใช้แล้วหลายฉบับด้วยกัน เช่น ความตกลงทางการค้าไทย-ออสเตรเลีย ไทย-นิวซีแลนด์ อาเซียน-จีน และอีกหลายความตกลงที่อยู่ระหว่างการเจรจา ซึ่งความตกลงต่างๆ ทางการค้าที่เกิดขึ้นแล้ว ครอบคลุมทั้งการค้าสินค้า การค้าบริการ และการลงทุน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่น หรือความร่วมมือด้านต่างๆ หนึ่งในเป้าหมายหลักของยุทธศาสตร์การเปิดเสรีทางการค้า ย่อมเพื่อส่งเสริมให้ประเทศคู่เจรจามีการขยายการค้าระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งประเทศคู่เจรจาของไทย มีทั้งประเทศที่เป็นตลาดหลักของไทยอยู่แล้ว และประเทศที่เป็นตลาดรอง หรือคู่ค้าใหม่ที่สำคัญของไทยในอนาคต

ดังนั้น การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ให้สามารถแข่งขันได้มากขึ้นในตลาดต่าง ๆ เหล่านี้ภายหลังการเปิดเสรีทางการค้าจึงมีความสำคัญและจึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ประเทศที่มีศักยภาพในการจัดทำ FTA กับไทยในอนาคต ในประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคทางการค้าการลงทุน ระดับความร่วมมือที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความรู้และข้อมูลด้านการตลาดเชิงลึกสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วย เพื่อให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อการเข้าสู่ตลาดภายหลังการเปิดเสรีทางการค้าได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งยังมีข้อจำกัดที่แตกต่างจากผู้ประกอบการขนาดใหญ่

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการเสนอแนะนโยบายและแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย ได้จัดทำแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554) ขึ้นโดยกำหนดยุทธศาสตร์ ของการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมระดับสาขา ได้กำหนดมาตรการส่งเสริมการค้าสู่ความเป็นสากลโดยการสร้างความสามารถในการปรับตัวต่อความตกลงการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเป็นมาตรการหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของภาครัฐที่จะเร่งให้มีการเจรจาเปิดการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ ในรูปแบบของ FTAs มากขึ้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากการขยายกรอบการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ประเทศที่มีศักยภาพในการจัดทำ FTA กับไทยในอนาคต ในประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคทางการค้าการลงทุน ระดับความร่วมมือที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงการศึกษาถึง

แนวทางความร่วมมือที่ฝ่ายไทยได้ประโยชน์ การคาดการณ์แนวทางที่ประเทศคู่ค้าจะนำมาเป็นประเด็นเสนอ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ แนวทางปรับโครงสร้างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ได้รับผลกระทบจากความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับประเทศที่เป็นคู่ความตกลง FTA ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อจัดทำเป็นนโยบาย มาตรการและแผนการปรับตัวและการแสวงหาประโยชน์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว รวมทั้งวิธีการนำนโยบายเหล่านั้น ไปปฏิบัติ ตลอดจนในการติดตามและประเมินผล เพื่อให้สามารถได้ประโยชน์สูงสุดจากความตกลงดังกล่าว

สำหรับการศึกษาโครงการจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) นี้ มีขอบเขตการศึกษาครอบคลุมแนวโน้มการจัดทำเขตการค้าเสรีกับตลาดใหม่ 3 ประเทศเป็นหลัก ได้แก่ สาธารณรัฐรัสเซีย สหพันธรัฐแอฟริกาใต้ และสาธารณรัฐชิลี ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

1. เพื่อรับทราบข้อมูลพื้นฐานประเทศเป้าหมายที่มีศักยภาพในการเจรจาจัดทำ FTA กับไทยในอนาคต ทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัญหาและข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคทางการค้าการลงทุน รวมทั้งความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน
2. เพื่อให้มีกรอบนโยบายและแนวทาง รวมทั้งแผนปฏิบัติการส่งเสริม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในระดับทวิภาคี ระยะสั้น และระยะยาว ในการเตรียมความพร้อมและการปรับโครงสร้างของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากที่ได้รับผลกระทบจาก FTA และเพื่อเตรียมตัวใช้ประโยชน์จากความตกลง FTAs ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
3. เพื่อให้ประเทศไทยสามารถทำความตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ที่สามารถแข่งขันและสามารถปรับบทบาทโดยมียุทธศาสตร์เชิงรุกด้านการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายงานการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ประเทศสาธารณรัฐชิลี ส่วนที่ 2 ประเทศสาธารณรัฐรัสเซีย และส่วนที่ 3 ประเทศสหพันธรัฐแอฟริกาใต้ ในแต่ละส่วนประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ศักยภาพของประเทศเป้าหมายในการทำ FTA กับไทย

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคม ประชากร ภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ ประชากร ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อศักยภาพของประเทศเป้าหมายในการทำ ความตกลงเปิดเสรีทางการค้ากับไทย ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมขององค์กรธุรกิจระหว่างประเทศมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมของไทยในการใช้ประโยชน์ และเตรียมความพร้อมในการรองรับผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงเปิดเสรีทางการค้า

2. การวิเคราะห์การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและมาตรการทางการค้าที่สำคัญ

เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศเป้าหมาย แนวโน้มการทำ ความตกลงเปิดเสรีทางการค้า รวมทั้งการสำรวจ รวบรวม มาตรการทางการค้าที่สำคัญของประเทศเป้าหมาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการทำความตกลงเปิดเสรีทางการค้าของไทยกับประเทศเป้าหมาย เนื่องจากการ

รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและมาตรการทางการค้าของประเทศเป้าหมายมีนัยสำคัญประโยชน์ และผลกระทบที่ไทยจะได้รับจากการทำความตกลงเปิดเสรีทางการค้ากับไทย

3. การวิเคราะห์สถานการณ์ และศักยภาพทางการค้าในภาพรวมและรายสาขา

เนื่องจากขอบเขตของการศึกษาเป็นตลาดใหม่ทางการค้าระหว่างประเทศของไทย จึงต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และศักยภาพทางการค้าในภาพรวมและรายสาขา เพื่อให้เป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมของไทยในการมองหาช่องทางในการแสวงหาประโยชน์จากการทำความตกลงเปิดเสรีทางการค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาที่ไทย และประเทศเป้าหมายมีศักยภาพในการแข่งขันสูง ซึ่งการศึกษาได้ประยุกต์ใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Revealed Comparative Advantage: RCA) ทั้งทางด้านการส่งออก และนำเข้า และการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share: CMS) ในการวิเคราะห์ศักยภาพในทางการค้าในภาพรวมและรายสาขาของประเทศเป้าหมายทั้งสาม

4. การวิเคราะห์รายอุตสาหกรรมในประเทศเป้าหมายทั้งสาม

การวิเคราะห์ศักยภาพรายอุตสาหกรรมในประเทศเป้าหมายทั้งสามเป็นการคัดเลือกอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มในการใช้ประโยชน์จากการทำความตกลงเปิดเสรีทางการค้าโดยพิจารณาจากข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพทางการค้าที่กล่าวถึงข้างต้น ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) รวมทั้งข้อคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม ประกอบการคัดเลือกสาขาอุตสาหกรรมเพื่อการวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-ภัยคุกคาม (SWOT Analysis) เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการเสนอแนะแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมของไทยในการทำความตกลงเปิดเสรีทางการค้าให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเตรียมความพร้อมในการรองรับเพื่อลดผลกระทบในทางลบที่อาจจะเกิดขึ้น

5. ข้อเสนอแนะแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม

เป็นการรวบรวม ประเมิน และวิเคราะห์โอกาสทางการค้าทางการค้าสินค้าและบริการ รวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการเข้าถึงตลาดใหม่ (Market Access) โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมของไทย เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมในการใช้ประโยชน์จากความตกลงเปิดเสรีทางการค้า และการแผนยุทธศาสตร์ในการเตรียมความพร้อมในการรองรับผลกระทบในทางลบที่อาจจะเกิดขึ้น และได้นำเสนอตัวอย่าง โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการที่นำเสนอสำหรับแต่ละประเทศเป้าหมายด้วย